

**NINA PAPI
A ESRA**
**Na Vuresi Makaliana Na
Omea Ara Marea Tana Papi
Iani**

Na papi ara soaginia **A Esra** aia na papabona na turupatu e tuturiga tana papi **2 Turupatu Dato**. Tana papi **2 Turupatu Dato** e totu na mamarena kalina igira na gala ara tulusigira na Israel mara aditsekagira vano i Babilonia, mara sekolia na vera ni Jerusalem, mara toroutsania na Vale Tabu. Mi tana papi **A Esra** e totu na turupatuna kalina a Esra kolua kesa na alaala na tinoni ni Israel ara mololea i Babilonia mara visumai tana Juda, mara logovaolua na Vale Tabu i Jerusalem, mara tuturiga tugua na samasama vaniana God i laona.

Ma na papi iani e vota tolu tana butona:

- 1) A Sirus na taovia tsapakae ni Persia e tamivanigira visana na tinoni ni Israel ara totu tsinogo i Babilon kara visutugua tana Juda.
- 2) Ara logovaolua na Vale Tabu i Jerusalem mara balotugua, mara tuturiga tugua na lotu vaniana God i laona.
- 3) Putsi visana na ngalitupa, me kesa goto na alaala na Israel ara visutugua i Jerusalem, maia Esra gaqira ida. A Esra aia e kesa na tinoni sasaga loki tana rongona nina Ketsa God, me sanga sosongoligira na tinoni

na vaolusiana niqira mauri ma niqira aqo
na lotu, vaga ara adidatoa i koniqira na
mumuaqira.

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Na kesanina alaala ara visu tania na totu
tsinogo 1:1–2:70

Ara logovisua na Vale Tabu mara balotugua
3:1–6:22

A Esra e visu kolugira goto visana na tsinogo
7:1–10:44

Sirus e Ketsaligira na Juda Kara Visutugua i Jerusalem

¹ Tana kesanina ngalitupa a Sirus e taovia
tsapakae tana Persia, maia na Taovia e mana-
lia na omea e kate idanogoa tana mangana a
Jeremia na propete. E molopapada i tobana a
Sirus ke maretsuna na ketsa iani, ma kara ba
tsokoa vanigira na toga sui pipi tana nauna i tana
aia e tagaovi kaputia.

² Iani nogo e vaga na gokona na ketsa e marea
a Sirus na taovia tsapakae ni Persia. “Na Taovia
na God ni Gotu, aia nogo e molovaniau inau
kau tagaovi kaputia na barangengo popono, me
moloaogo goto vaniau kau logovania kesa nina
valetabu i Jerusalem tana Juda.

³ Maia God ke totu kolugamu igamu sui nina
tinoni. Igamu nimui aqo nomoa kamu visutugua
i Jerusalem, ma kamu logovisutugua nina Vale
Tabu na Taovia na God ni Israel, aia nogoria na
God ara samasama vania i Jerusalem.

⁴ Migamu na tinoni tavosi amu totu tana vera
i tana ara totu tsinogo igira na Israel, nimui aqo

kamu sangagira tana tusuana vanigira na omea ara kilia tana siliva, ma na qolu, ma na mutsa, ma na omea tuavati agana na lutsangiana gaqira boli, migira goto na vangana na mani savoriana i laona nina Vale Tabu God i Jerusalem.”

⁵ Mi tana, migira na ida i laoqira na duli tana puku ka koniqira a Juda ma Benjamin, migira na manetabu ma na Levite, migira sui goto aia God e molopapada i tobaqira kara naua, ara tû mara vangaraua kara visutugua i Jerusalem.

⁶ Migira sui na tamani vera ara sangagira mara tusulea vanigira danga sosongo na omea: vaga na vangana na valeqira ara aqosiginia na siliva, na qolumila, ma na mutsa, ma na omea tuavati agana na lutsangiana niqira boli, me visana goto na omea loki matena, migira goto na vangana na mani savoriana i laona nina Vale Tabu God i Jerusalem.

⁷ Ma Sirius e tusuvisu vanigira goto igira sui na popo ma na bilo aia Nebukadnesar e lauligigira tania na Vale Tabu, kalina aia e veoa na vera ni Jerusalem me ba mologira i laona niqira valetabu nina god segeni.

⁸ Maia Sirius e saugira vania a Mitredat, aia e reitutugua nina valebisi na taovia tsapakae, maia e maretsunâ na dangaqira pipi sui na omea me tusu vania a Sesbasar, aia na taovia tagao tana Juda.

⁹⁻¹⁰ Ma na dangaqira e vaga iani:
ara 30 na popo qolumila agana na sausau
1,000 na popo siliva agana na sausau
29 na popo tavosi
30 na popo qolumila tetelo

410 na popo siliva tetelo
ma 1,000 na vangana tavosi na Vale Tabu

¹¹ Migira sui kolu ara 5,400 na popo qolumila
ma na siliva ma na omea tavosi a Sesbasar e adia
kalina aia migira na tinoni ni Israel igira ara totu
tsinogo i Babilon ara visutugua i Jerusalem.

2

*Na Soaqira Igira na Israel Ara Visutugua i
Jerusalem*

(Nehemia 7:4-73)

¹ Mara danga sosongo na vidaqira igira ara
totu tsinogo ara mololea na butona momoru ni
Babilonia, mara visutugua i Jerusalem mi tana
Juda, pipi kesa e visu bâ tana verana segeni.
Igira ara totu tsinogo i Babilonia, tuturiga nogo
tana tagu aia Nebukadnesar na taovia tsapakae
e aditsekagira vano i tana.

² Ma gaqira ida i tugira nogo a Serubabel, ma
Josua, ma Nehemia, ma Seraia, ma Reelaia, ma
Mordekai, ma Bilsan, ma Mispar, ma Bigvai, ma
Rehum, ma Baana.

Miani nogo na mamarena na duli ni Israel,
kolua na dangaqira i laona pipi na duli igira ara
visutugua i Jerusalem:

³⁻²⁰ tana duli konina a Paros ara 2,172 mane
tana duli konina a Sepatia ara 372 mane
tana duli konina a Ara 775 mane
tana duli konina a Pahat Moab, igira ka
kukuaqira a Jesua ma Joab, ara 2,812 mane
tana duli konina a Elam ara 1,254 mane
tana duli konina a Satu ara 945 mane
tana duli konina a Sakai ara 760 mane

tana duli konina a Bani ara 642 mane
 tana duli konina a Bebai ara 623 mane
 tana duli konina a Asgad ara 1,222 mane
 tana duli konina a Adonikam ara 666 mane
 tana duli konina a Bigvai ara 2,056 mane
 tana duli konina a Adin ara 454 mane
 tana duli konina a Ater, aia ara soaginigotoa a
 Hesekia, ara 98 mane

tana duli konina Besai ara 323 mane
 tana duli konina a Jora ara 112 mane
 tana duli konina a Hasum ara 223 mane
 mi tana duli konina a Gibar ara 95 mane.

²¹⁻³⁵ Migira na mumuaqira ara totuwigira na
 vera girani i sau ara sangavisu goto tana Juda:
 i Betlehem ara 123 mane
 i Netopa ara 56 mane
 i Anatot ara 128 mane
 i Asmavet ara 42 mane
 i Kiriath Jearim, mi Kepira, mi Beerot ara 743
 mane
 i Rama mi Geba ara 621 mane
 i Mikmas ara 122 mane
 i Betel mi Ai ara 223 mane
 i Nebo ara 52 mane
 i Magbis ara 156 mane
 i kesa segeni na Elam ara 1254 mane
 i Harim ara 320 mane
 i Lod, mi Hadid mi Ono ara 725 mane
 i Jeriko ara 345 mane
 mi Senaa ara 3,630 mane.

³⁶⁻³⁹ Miani na mamarena na duli manetabu
 igira ara visu tania na totu tsinogo:
 tana duli konina a Jedaia, igira na kukuana a
 Jesua, ara 973 mane
 tana duli konina a Imer ara 1,052 mane
 tana duli konina a Pasbur ara 1,247 mane

tana duli konina a Harim ara 1,017 mane.

⁴⁰⁻⁴² Migira tana duli na Levite ara visu tania na totu tsinogo:

tana duli ka koniqira a Jesua ma Kadmiel, igira na kukuana a Hodavia, ara 74 mane

igira na mane linge tana Vale Tabu, igira na kukuana a Asap, ara 128 mane

igira na mane matali Vale Tabu, igira na kukuaqira a Salum, ma Ater, ma Talmon, ma Akub, ma Hatita, ma Sobai, ara 139 mane.

⁴³⁻⁵⁴ Mara visumai goto na maneaqo i laona na Vale Tabu, igira ara totu tana duli koniqira:

a Siha, ma Hasupa, ma Tabaot,
 ma Keros, ma Siaha, ma Padon,
 ma Lebana, ma Hagaba, ma Akub,
 ma Hagab, ma Samlai, ma Hanan,
 ma Gidel, ma Gahar, ma Reaia,
 ma Resin, ma Nekoda, ma Gasam,
 ma Usa, ma Pasea, ma Besai,
 ma Asna, ma Meunim, ma Nepisim,
 ma Bakbuk, ma Hakupa, ma Harhur,
 ma Baslut, ma Mehida, ma Harsa,
 ma Barkos, ma Sisera, ma Tema,
 ma Nesia ma Hatipa.

⁵⁵⁻⁵⁷ Migira goto na duli koniqira nina maneaqo a Solomon igira ara visu tania na totu tsinogo:

a Sotai, ma Hasoperet, ma Peruda,
 ma Jaala, ma Darkon, ma Gidel,
 ma Sepatia, ma Hatil, ma Pokeret ma Hasebaim,
 ma Ami.

⁵⁸ Me saisai migira sui kolu na kukuaqira na maneaqo tana Vale Tabu ma nina maneaqo a Solomon ara tsaulia e 392.

⁵⁹⁻⁶⁰ Mara 652 mane tana duli tu koniqira a Delaia, ma Tobia, ma Nekoda ara visumai goto talu tana vera ni Tel Mela, mi Tel Harsa, mi Kerub, mi Adan mi Imer; mara tau moa donadoua laka ti vaga igira na kukuaqira manana na Israel se tagara.

⁶¹⁻⁶² Ma na duli manetabu tu koniqira a Habaia, ma Hakos, ma Barsilai ara tau nogo tsodoa sa mamarena ke sauvulagia laka ase i nomoa na mumuaqira. Ma na mumuaqira na duli manetabu konina a Barsilai e taugâ kesa na daki tana duli konina a Barsilai ni Gilead, maia e adia na soana na duli konina na tamana na tauna. Mi tana rongona nogo ara tau tangomana kara tsodoa ase i vaga na mumuaqira, te ara tau nogo tamivanigira kara naua niqira aqo manetabu.

⁶³ Maia gaqira tagao butona momoru igira na Juda e tongo vanigira na ganiana na mutsa ara savori vania God, poi tsau kalina kara tsodoa kesa na manetabu loki e dona na gini aqo na Urim ma na Tumim.*

⁶⁴⁻⁶⁷ Me saisai migira sui kolu na mane ni Israel ara visutugua i veraqira ara tsaulia 42,360 kolugira goto:
ara 7,337 niqira mane ma daki aqo

---

* **2:63 2:63** “na Urim ma na Tumim” Ka soaqira kaira ruka na watu aia na manetabu e gini aqo na mani tsodovulagiana na omea God e kilia. Migita i dani eni a tau moa donaginia laka ara gini aqo koegua.

me 200 na mane ma na daki ara dona na gini
 sinagi na itai tatangi
 me 736 na ose
 me 245 na liana na ose ma na asi
 me 435 na kamelo
 ma 6,720 na asi.

⁶⁸ Mi kalina na tinoni girani ara visu labatugua tana nina Vale Tabu na Taovia i Jerusalem, mara visana vidaqira na ida tana duli ara gini vangalaka na omea igira segeni ara padangaoa na sauana na mani sangâ tana logovisuana tugua na Vale Tabu tana sasana nogo ni sau.

⁶⁹ Me pipi kesa e tusua na dangana vaga e tugua ke tusuvania na aqo ia, migira sui saisai mara tsaulia e 500 kilo na qolumila, me 2,800 kilo na siliva, me 100 polo na manetabu.

⁷⁰ Migira sui na manetabu, ma na Levite, migira goto visana tinoni tavosi, ara ba totu i laona se i varangisia na verabau ni Jerusalem; migira na tinoni linge, ma na mane matali valetabu, ma na maneaqo tana valetabu ara ba totu tana vera varangi; migira sui na Israel tavosi ara ba totuvia na vera i tana ara totu na mumuaqira tana idana.

3

Ara Tutturiga Tugua na Samasama Vaniana God

¹ Mi tana vitunina vula migira na tinoni ni Israel ara totupuka sui nogo tana niqira vera babâ. Mi muri mara saikolumai sui i Jerusalem,

² ma Josua na dalena a Jehosadak, ma nina alaala na manetabu, ma Serubabel na dalena

a Sealtiel kolugira sui goto na kamana, ara logovisutugua nina belatabu aia na God ni Israel, rongona kara gini tangomana na savoriana na savori-kodokodo i kelana taonia na vovorona ara marea tana nina Ketsa a Moses, aia nina maneaqo God.

³ Me atsa moa ti ara matagunigira na tinoni ara totuvinogoa na kao ia, migira na Israel ara tû mara logovisua nomoa na belatabu tana nauna ara logonogoa i sau. Mara tuturiga tugua na savoriana na kodoputsa vaga ara lavu na nauana pipi matsaraka me pipi ngulavi.

⁴ Mara lokisia na Dani Tabu na Babale taonia na vovorona na ketsa; me pipi dani ara savorigira na kodoputsa vaga e kilinogoa tana dani ia;

⁵ mara savorigotoa na savori-kodokodo agana na lokisiana na Dani Tabu na Vula Vaolu, me pipi tana tagu sui goto ara saikolu na mani samasama vaniana na Taovia, migira sui goto na sausau ara padangao segeni na savoriana vania na Taovia.

⁶ Me atsa moa ti igira na toga ara tau vati tuturiga moa na logo visutuguana na Vale Tabu, migira ara tuturiga nomoa na nauana na savori-kodokodo vaniana na Taovia tana kesanina dani tana vitunina vula.

Ara Tuturiga na Logovisuana Tugu Na Vale Tabu

⁷ Maia Sirius na taovia tsapakae ni Persia e taminogoa vanigira na tinoni ni Israel kara voli-

gira na gai na sida* i Lebanon. Me vaga ia, migira na tinoni ara sauqolo agana na voliginiaqira igira ara dona na katsu vatu, ma na mane kamoda, mara molokolu na mutsa, ma na inu, ma na oela na olive, gana kara saugira bâ i Tire mi Sidon na mani voliaqira na gai na sida ni Lebanon, ma kara raqa votugira i tasi tsau bâ i Jopa.

⁸ Bâ, migira ara tuturiga aqo tana rukanina vula tana ngalitupa i murina kalina igira ara visumai sui nogo tana nauna i tana ara logo idanogoa na Vale Tabu i Jerusalem i sau. Maia Serubabel, ma Josua, migira sui goto gaqira verakolu tavosi, migira na manetabu, ma na Levite, migira sui lakalaka na mane ara visumaitugua i Jerusalem ara sangâ tana aqo ia. Mara mologira na Levite, igira sui ara tsaulinogoa rukapatu ngalitupaqira se liusia, kara tagaovia na aqona na logovisuana na Vale Tabu.

⁹ Maia Jesua na Levite kolugira na dalena mane ma na kamana, ma Kadmiel kolugira na dalena mane, igira tana duli konina a Hodavia, ara aqopata na tagaoviana na aqona na logovisuana na Vale Tabu. Migira na Levite tana duli konina a Henadad ara sangagira goto.

¹⁰ Mi kalina ara tuturiga na moloana na papakana na Vale Tabu, migira na manetabu ara sagelia na poloqira sagesage katsi, mara tu palatete tana sasaqira, mara tangolia na tavuli tana limaqira, migira na Levite tana duli konina

---

* 3:7 3:7 “na gai na sida” E kesa na vatana na gai kakai e dato tana vungavunga i Lebanon, mara gini aqo sosongo tana logovale rongona e tau dona na tola tsaku.

a Asap ara tutû goto i tana kolua na tsetsê tana limaçira. Mara tsonikaea na Taovia taoninogoa na vovorona ara adidatoa tû tana taguna a David na taovia tsapakae.

¹¹ Ara linge na tsonikaeana na Taovia mara gini gokovisu na tsaçina goko vaga iani:

“Na Taovia e dou sosongo, ma nina galuve vanigira na Israel e totu saviliu me vo oli.”

Migira sui ara linge mi gotu na lioçira mara tsonikaea na Taovia, rongona e tuturiga nogo na aço na molo papakana na Vale Tabu.

¹² Mi laoçira ara totu danga na manetabu tuçatuça, ma na Levite, ma na taoviana na duli ara morosinogoa na ksanina Vale Tabu, mi kalina ara reia ara moloa na papakana na Vale Tabu vaolu migira sui ara ngangai mara tangitangi. Migira na tinoni tavosi sui ara totu goto i tana ara gudato tana magemage.

¹³ Me tau goto tangomana ke kesa ke rongomigadovia ka gaçira levuga na gugû tana magemage ma na ngangai, rongona na galaleleo vaga ara naua e loki me tangi ao sosongo.

4

Visana Ara Utusia na Logovisuana Na Vale Tabu

¹ Migira gaçira gala igira na tinoni ni Juda mi Benjamin ara rongomia laka igira na Tsiu ara visumaitugua tania na totu tsinogo ara tuturiga nogo na logovisuana nina Vale Tabu na Taovia na God ni Israel.

² Bâ, migira ara tû mara ba reia a Serubabel migira goto na ida tana duli mara tsaria,

“Kamu tamivanigami kami sangagamu na logo visutuguana na Vale Tabu. Rongona igami ami samasama vanigotoa na God igamu amu samasama vania, mami savori-kodoputsa vanigotoa aia, tuturiga tana tagu aia Esaradon na taovia tsapakae tana Asiria e mologami kami mai totu ieni.”

³ Maia Serubabel, ma Josua, migira na ida tana duli ara tsarivanigira, “Igami ami tau kilia igamu kamu mai sangagami na logo visutuguana nina Vale Tabu na Taovia nimami God. Igami segenimami nogo sauba kami logovisua, vaga saikesa nogo a Sirius na taovia tsapakae ni Persia e ketsaliginigami kami naua.”

⁴ Mi tana, migira na tinoni ara totuvi idanogoa na kao ia, ara tovoa laka kara totoposuligira na tinoni ni Israel ma kara gini mololea na logoana na Vale Tabu.

⁵ Mara tû, mara volidodogira goto visana tinoni loki tana Persia rongona kara gini sangagira na tukapusiana na aqo ia. Mara nauvaganana baba moa ia tana tagu popono a Sirius e taovia tsapakae, me tsau bâ kalina a Darius e olia a Sirius me lia na taovia tsapakae tuguna.

Ara Tovogotoa na Utusiana na Logovisuana na Verabau ni Jerusalem

⁶ Mi tana tuturigana nina aqotagao a Serkses, ara tû igira gaqira gala na Israel ara totu tana Juda mi Jerusalem, mara mare bâ vania a Serkses kesa na leta na petsuru gaqira na Tsiu.

⁷ Mi muri bâ goto, kalina a Artaserkses e lia na taovia tsapakae tana Persia, mi tugira a Bislam, ma Mitredat, ma Tabeel, ma tu niqira alaala ara

mare bâ vania a Artaserkses kesa goto na leta na petsuru. Ma na leta ia ara marea tana goko Aram, ma kara olitalua tana goko ni Persia ti kara tsokoa vania na taovia tsapakae.

⁸ Maia goto a Rehum, na taovia tagao butona momoru, ma Simsai nina mane mamare, kaira ara ka maregotoa kesa na leta vania a Artaserkses tana rongona na vera ni Jerusalem. Miani nogo e vaga na goko ara ka marea tana leta ia:

⁹ “Vanigo na taovia tsapakae ni Persia. Inau a Rehum na taovia tagao butona momoru, maia Simsai na mane mamare, migira ka gamami sasanga, migira na manepede, migira goto na tinoni lokiloki tavosi, igami ami talumai i Erek, mi Babilon, mi Susa tana kao ni Elam, ami marea na leta iani vanigo.

¹⁰ Migira goto na tinoni tavosi igira aia Asurbanipal na taovia tsapakae susuliga tangisoa e adiligigira tania na veraqira, mara ba totu i Samaria, me visana goto tana nauna tana butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi,* igira goto ara tobasai kolugami tana mareana vanigo na leta iani.

¹¹ “Igoe a Artaserkses na taovia tsapakae, igami nimu maneaqo ami totu tana Kô Euprates Tabana i Tasi, ami ngaoa kami tsarivanigo kesa na omea.

¹² “Igami ami ngaoa igoe taovia tsapakae ko donaginia laka igira na Tsiu igira ara mai ieni

---

* **4:10 4:10** “na butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi” Kalina na taovia tsapakae ni Persia e tagaovia na Juda, ma na Juda aia e kesa na turina moa na butona momoru loki tana Kô Euprates Tabana i Tasi ara tamanina igira na Persia.

talū tana nīmu butona momoru tavosi igoe, ara totuvīnogoā i Jerusalem mara ngaoa kara logo visutugua na vera vanga tsutsukībo ia. Migira ara tuturīga nogo na paka tuguana na baravatuna, me varangi nogo kara suilavāginia.

¹³ Taovia Tsapakae igoe, ti vaga kara logo visutugua na verabau ia, ma kara suilavāginī saikesalia na pakaana na baravatuna, me sauba na tinonī giranī kara mololea na tsonitakesi vanigo, me sauba ke tsuna lê na dangana nīmu qolo.

¹⁴ Mi kalina ia, rongona igoe o dou sosongo vanīgami, te amī tau ngaoa kami reia ke laba na omea vaga ia, bâ, maia nogoria na rongona ti igami amī tsarivaganana ianī vanigo,

¹⁵ laka ke dou bâ ti ko ketsalīgira visana nīmu mane mamare kara lavedoua i laona nīgira mamare na mumuamu. Me ti ko nauvaganana ia, me sauba ko tsodovulāgia laka igira na tinonī tana verabau ia, ara kaekae mara petsakoe sosongo me kakai sosongo na tagaovīaqira, me laka tû nogo i sau igira ara molorota vanīgira sosongo na taovia tsapakae migira na taovia tagao butona momoru. Maia nogoria na rongona ti e gini toroutsā popono na verabau ia.

¹⁶ Migami amī pada laka ti vaga kara logo visutugua na verabau ia, ma kara suilavāginia na papakana na baravatuna, mi tana, migoe Taovia, sauba ko tau nogo tangomana na tagaovīaqira na tinonī tana butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi.”

¹⁷ Mi kalina na taovia tsapakae ni Persia e tsokoa na leta ia maia e tuguvisuginia na goko

vaga iani:

“Vanitugamu a Rehum, na taovia tagao butona momoru, ma Simsai na mane mamare, migamu sui ka niqira mane sasanga igamu amu totu tana Samaria mi tana turina popono na kao tana Kô Euprates Tabana i Tasi, au tuguvisua tu nimui leta amu tu marenogoa vaniau.

¹⁸ “Na leta i tugamu amu tu saumaia vaniau ia, ara olia mara tsokonogoa vaniau inau.

¹⁹ Minau au ketsaligira nogo visana niqiu mane mamare kara lavedoua i laona niqira mamare na mumuaqu, mara ba tsodovulagia laka e mana nomoa laka e tû nogo i sau igira na tinoni ni Jerusalem ara kaekae mara petsakoe mangana na taovia tsapakae. E mana saikesa laka igira na tinoni vanga tsutsukibo ara dangali poponoa moa na vera ia.

²⁰ I sau nogo ara visana na taovia tsapakae susuliga ara tagaovi kaputia na butona momoru popono tana Kô Euprates Tabana i Tasi, mara adia danga na vatana na qolo na takesi koniqira na tinoni.

²¹ Me vaga ia, migamu nimui aqo kamu ketsaligira na tinoni girani kara mololetalua na logo visutuguana na verabau ia poi tsau kalina inau kau tamivanigira tugua.

²² Ma kamu nautsakua na omea iani, e tau dou kara aqo babâ moa, me ke gini seko vaniau inau.”

²³ Mi kalina tsotsodo ara tsokoa na leta iani e talumai i konina a Artaserkses mi kaira a Rehum, ma Simsai, kolugira goto ka niqira mane sasanga, ara tû mara vano tsaku i Jerusalem,

mara turuginigira na Tsiu kara mololea na logo visutuguana na verabau ia.

²⁴ Me totupuka nogo na aqona na logovisuana na Vale Tabu poi tsau tana rukanina ngalitupa nina aqotagao a Darius na taovia tsapakae tana Persia.

5

Ara Tuturiga Tugua na Logoana Na Vale Tabu

¹ Mi tana tagu goto ia mara ka ruka na propete, kaira nogo a Hagai ma Sekaria na dalena a Ido, ara ka tuturiga na gini goko tana asana na God ni Israel vanigira na Tsiu ara totu tana Juda mi Jerusalem.

² Mi kalina kaira a Serubabel na dalena a Sealtiel ma Josua na dalena a Jehosadak ara ka rongomia ka niqira goko na propete kaira, mara ka tuturiga saviliu na logovisuana na Vale Tabu i Jerusalem, mi kaira goto na propete ara ka sangakaira.

³ Mi tana tagu nogo ia maia Tatenai, na taovia tagao butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi, ma Setar Bosenai, migira sui ka niqira mane sasanga ara mai i Jerusalem mara veisuagira na tinoni: “?Laka aseï nomoa e moloketsana vanigamu na logoana ma na sauvangana na Vale Tabu iani?”

⁴ Mara veisuagira goto na soaqira igira sui na mane ara sanga na logovisuana na Vale Tabu.

⁵ Maia God e mataligira igira gaqira ida na Tsiu, me naua migira na tinoni lokiloki ni Persia ara pedea laka kara tau goto naua sa omea vanigira poi tsau kalina kara mamare vania a Darius, ma

kara rongomia na omea gua aia ke marevisua vanigira.

⁶ Iani nogo e vaga na omea ara tatamanga vania niqira taovia tsapakae:

⁷ “Vanigo igoe a Darius gamami taovia tsapakae. Igami ami amesia ke dou vanigo na omea sui.

⁸ “Taovia igami ami padâ laka e dou ti vaga igoe ko donaginia laka igami ami vano tana butona momoru tana Juda, mami ba tsodongoa laka ara aqo nogo tana logovisuana nina Vale Tabu na God loki tsapakae, mara logoginia na vatu loki, mara tibaginigira na gai tana ponopono. Mara aqo parovata sosongo me gini vavano tatavata dou sosongo babâ moa.

⁹ “Mi tana migami ami veisuagira gaqira ida na toga laka aseï nomoa e tamivanigira kara logovisua ma kara sauvangana na Vale Tabu.

¹⁰ Mami veisuagira goto na soaqira rongona kami gini tangomana na tsarivulagiana vanigo laka aseï igira ara tagao tana aqo iani.

¹¹ “Migira ara gokovisu mara tsaria, ‘Igami nina maneaqo nogo na God ni baragata mi barangengo, mami logo visutugua na Vale Tabu aia kesa na taovia tsapakae susuliga ni Israel e logonogoa me sauvangana tana idana e putsï nogo danga na ngalitupa.

¹² Ma na rongona igira na mumuamami igami ara tsaia me gini kore na God ni Baragata, te aia e tû me tamivania a Nebukadnesar na taovia tsapakae ni Babilonia, aia na puku taovia ni Kaldea, ke tuliusigira. Maia Nebukadnesar e bâ me toroutsania na Vale Tabu me aditseka-

vanogira na tinoni i Babilonia.

¹³ Mi tana kesanina ngalitupa nina aqotagao a Sirius na taovia tsapakae ni Babilonia, maia Sirius e moloketsana na logovisuana tugua na Vale Tabu.

¹⁴ Maia e tû me sauvisugira sui na vangana na Vale Tabu ara aqosiginia na qolumila ma na siliva, igira aia a Nebukadnesar e lauligigira tania na Vale Tabu i Jerusalem me ba mologira i laona na valetabu i Babilon. Maia Sirius e mologira na vangana sui na Vale Tabu girani i limana kesa na mane a Sesbasar na soana, na mane aia e vilinogoa ke taovia tagao tana butona momoru tana Juda.

¹⁵ Ma na taovia tsapakae e tsarivania ke bâ me ke logo visutugua na Vale Tabu tana sasana i tana ara logonogoa i sau, me ke molovisugira na vangana sui i laona.

¹⁶ Bâ, maia Sesbasar e mai me moloa na papakana; me tuturiga nogo tana tagu ia ma na aqo na logovisuana na Vale Tabu ia e vavano babâ moa tsau mai kalina ia, me tau moa vati sui.'

¹⁷ "Mi kalina ia, ti vaga ke dou vanigo igoe Taovia, mo ko mologira ke visana nimu mane mamare kara bâ lalavedoua i laona niqira mamare na taovia tsapakae i Babilon, ma kara tsodovulagiginia ti e mana se tagara laka a Sirius e moloketsana na logo visutuguana na Vale Tabu i Jerusalem. Mi muri ti igoe ko mamare visumai vanigami, mo ko tsarivulagia na gua nimu papada tana rongona na logovisuana na Vale Tabu se tagara."

6

Ara Tsodovulagia Nina Mamare a Sirius

¹ Bâ, maia Darius na taovia tsapakae e moloketsana vanigira visana nina mane mamare kara ba lalavedoua i laona niqira mamare na taovia tsapakae igira ara mololakagira i Babilon.

² Migira ara ba tsodovulagia kesa na papi e totu tana verabau ni Ekbatana tana butona momoru ni Media, miani nogo e vaga na omea ara marea tana papi ia:

³ “Tana kesanina ngalitupa nina aqo tagao a Sirius na taovia tsapakae, a Sirius e moloketsana laka kara logo visutugua na Vale Tabu i Jerusalem, vaga nogo na nauna agana na mani savori kodoputsa ma na savori-kodokodo. Ma na Vale Tabu nina aqo ke sangava sangavulu tolu tabailima na datona, me ke sangava sangavulu tolu tabailima na damana.

⁴ Migira na ponopono kara aqosi vaganana iani: ke kesa na tapana gai i kelana pipi tolu na palatete na watu, me ke baba saviliu poi ke sui. Migira nogo ara aqo tana nina valebisi na taovia tsapakae niqira aqo kara voligira na vangana sui agana na logovisuana na Vale Tabu ia, ma kara voligira goto na maneaqo.

⁵ Migira sui goto na vangana na Vale Tabu ara aqosiginia na qolumila ma na siliva, igira aia a Nebukadnesar e lauligigira tania na Vale Tabu i Jerusalem me adivanogira i Babilon, niqira aqo kara ba molovisugira tana sasaqira manana i laona na Vale Tabu i Jerusalem.”

A Darius e Moloketsana Kara Aqo Babâ

⁶ Mi kalina a Darius e tsokosua na mamare tana papi e marea a Sirus i sau, maia e mamare bâ vanigira tugua me tsaria:

“Vanikagamu a Tatenai, na taovia tagao butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi, ma Setar Bosenai, migira ka nimui mane sasanga tana Kô Euprates Tabana i Tasi.

“Inau au tsarivanigamu kamu totuligi tania na Vale Tabu ia,

⁷ ma kamu laka goto na utusiana na aqona. Kamu molovania na taovia tagao butona momoru ni Juda migira gaqira tinoni lokiloki igira na Tsiu kara logotugua nina Vale Tabu God tana sasana ni sau.

⁸ Mi kalina ia inau au ketsaligamu goto igamu kamu sangagira tana logo visutuguana. Ma na matena pipi sui na omea ara gini aqo, ma na vovoliqira goto na maneaqo, kamu adia tana na qolo na takesi aia na taovia tsapakae e adia i koniqira na tinoni ara totu tana Kô Euprates Tabana i Tasi, ma kamu sautsakua vanigira, rongona ke gini tau tubulagi na aqo.

⁹ Me pipi dani ke laka goto tagara, igamu nimui aqo kamu sauvanigira na manetabu i Jerusalem na omea gua moa kara tsarivanigamu laka ara kilia: vaga na buluka mane vaolu, na sipi, ma na dalena sipi gana na savori-kodokodovania na God ni Baragata, ma na uiti, na solo, na uaeni, ma na oela na olive.

¹⁰ Kamu nauvaganana ia rongona kara gini tangomana na savoriana na kodoputsa vaga e ulagana na God ni Baragata, ma kara nongia niqira God ke tabuau inau migira goto na dalequ.

¹¹ Minau au moloketsana goto laka ti vaga aseï ke tau muria na ketsa iani, kara raqatsunâ kesa na gogo gai tana valena, ma kara katsuva-vangâ kesa isuisuna, mi muri ma kara baoginia na konina. Ma na valena kara nauginia na tsupu na kutso.

¹² Ma na God aia e vilinogoa i Jerusalem ke lia na nauna i tana kara samasama vania, ke tsoqori pukalia sa taovia tsapakae se sa puku tavosi ti vaga aia ke peâ na ketsa iani, me ke tovoa na toroutsaniana na Vale Tabu e totu i Jerusalem. Inau nogo a Darius au moloa na ketsa iani. Ma nimui aqo manana nomoa igamu kamu muridoua.”

Ara Baloa na Vale Tabu

¹³ Mi kalina kaira a Tatenai na taovia tagao butona na momoru, ma Setar Bosenai, migira goto ka niqira mane sasanga ara tsokoa na leta iani, mara tû mara nautaoni saikesalia na omea vaga nogo na taovia tsapakae e ketsaliginigira.

¹⁴ Migira gaqira ida na Tsiu ara madodo dou tana ka niqira rarai kaira a Hagai ma Sekaria na propete, me gini vano tsaku dou na aqona na logovisuana na Vale Tabu. Migira ara aqo babâ moa poi tsau ara suilavaginia na logovisuana na Vale Tabu vaga e ketsaliginigira nogo na God ni Israel, mi tugira goto a Sirus, ma Darius, ma Artaserkses tugira nogo na taovia tsapakae tana Persia.

¹⁵ Ara suilavaginia na aqona popono na Vale Tabu ia tana tolunina dani tana vula Adar i laona na ononina ngalitupa nina aqotagao a Darius na taovia tsapakae.

16 Mi tana, migira na toga ni Israel, na manetabu, ma na Levite, migira sui goto ara visumai tania na totu tsinogo, ara gini mage loki na baloana na Vale Tabu.

17 Mi kalina ara tu na baloana na Vale Tabu mara savorigira e kesa sangatu na buluka mane, me ruka sangatu na sipi, me vati sangatu na dalena sipi vaga na savori-kodoputsa, me sangavulu ruka na naniqoti gana na sausau matena na sasi, kesa vania pipi na puku tana Israel.

18 Mara vota aqo vanigira na manetabu ma na Levite i laona na Vale Tabu i Jerusalem, taoninogoa na vovorona ara maregira tana nina papi a Moses.

Na Dani Tabu na Paseka

19 Migira na tinoni ara visutugua tania na totu tsinogo ara lokisia na Dani Tabu na Paseka tana sangavulu vatinina dani i laona na kesanina vula tana ngalitupa i muri.

20 Igira sui na manetabu ma na Levite ara suisui segeniqira mara totumale taonia na vovorona na lotu. Migira na Levite ara matesigira na omea tuavati gana na mani kodoputsa tana Dani na Paseka na tuguqira igira sui na tinoni ara visumai nogo, ma na manetabu, migira segeniqira goto.

21 Mara sanga goto na galiana na savori igira sui na tinoni ni Israel ara visumai nogo tania na totu tsinogo, migira sui goto ara mololenogoa niqira sasaga ponotoba na tinoni ni veratavosi ara totuvinogoa na kao ia, mara mai na samasama vaniana na Taovia God ni Israel.

22 Mi laona e vitu na dani popono migira ara gini magemage na lokisiana na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina. Ara gini mage loki sosongo rongona na Taovia e naua ma na taovia tsapakae ni Asiria e tobadou vanigira, me sangagira tana niqira aqo na logo visutuguana nina Vale Tabu aia na God ni Israel.

7

A Esra e Ba Laba i Jerusalem

¹ Me putsi nogo danga na ngalitupa i muri, tana tagu kalina aia Artaserkses e taovia tsapakae i Persia, e totu goto kesa na mane a Esra na soana. Maia e tsokovisugira na mumuana me ba tsau i konina a Aaron na Mane Tabu Loki. Me vaga iani:

A Esra na dalena a Seraia,
 ma Seraia na dalena a Asaria,
 ma Asaria na dalena a Hilkia,
² ma Hilkia na dalena a Salum,
 ma Salum na dalena a Sadok,
 ma Sadok na dalena a Ahitub,
³ ma Ahitub na dalena a Amaria,
 ma Amaria na dalena a Asaria,
 ma Asaria na dalena a Meraiot,
⁴ ma Meraiot na dalena a Seraia,
 ma Seraia na dalena a Usi,
 ma Usi na dalena a Buki,
⁵ ma Buki na dalena a Abisua,
 ma Abisua na dalena Pinehas,
 ma Pinehas na dalena a Eleasar,
 ma Eleasar na dalena a Aaron.

⁶⁻⁷ Aia Esra e kesa na mane e sasani loki me sasaga sosongo tana rongona na Ketsa aia na

Taovia na God ni Israel e saunogoa vania a Moses. Maia na taovia tsapakae e sauvania a Esra pipi na omea sui aia e nongia i konina, rongona na Taovia nina God e totu i konina. Mi tana vitunina ngalitupa nina aqotagao a Artaserkses, ma Esra e mololea i Babilonia me vano i Jerusalem, kolua kesa na alaala popono na Israel, kolugira goto na manetabu, ma na Levite, ma na mane ara taia na itai tatangi i laona na Vale Tabu, ma na mane matali valetabu ma na maneago.

⁸⁻⁹ Igira ara mololea i Babilonia tana kesanina dani i laona na kesanina vula. Ma God e sanga-gira mara ba tsau i Jerusalem tana kesanina dani i laona na tsegenina vula.

¹⁰ Maia Esra e sau na maurina popono gana ke gini sasanidoua nina Ketsa na Taovia me ke mauri muria, me ke sasaniginigira na tinoni tana Israel na muriana pipi sui nina ketsa ma nina vali na Taovia.

A Artaserkses e Mamare Vania a Esra

¹¹ Ma Artaserkses e marea na leta iani vania a Esra, aia na manetabu ma na mane sasani loki, me dona dou sosongo tana rongona na vali ma na ketsa aia na Taovia e saunogoa vanigira na Israel:

¹² "Inau a Artaserkses na taovia tsapakae, au mare bâ vanigo a Esra na manetabu, ma na mane sasani loki tana rongona nina Ketsa na God ni Baragata.

¹³ "Kalina ia inau au moloketsana laka igira sui na tinoni ni Israel, migira goto na manetabu ma na Levite, igira ara totu i laoqira

na vera sui inau au tamanina, ti vaga kara ngaoa na visutugua i Jerusalem, me dou kara tamivanigira kara dulikolugo igoe.

¹⁴ Inau, kolutugira vitu niq̄u mane sasanga, au molovanogo igoe ko ba mo ko lavedoua i laoqira na tinoni sui ara totu i Jerusalem mi tana Juda popono, ti vaga igira ara muridoua nina Ketsa nimu God, vaga ara marea tana papi e totu i konimu igoe.

¹⁵ Migoe sauba ko adigotoa na sausau na qolumila ma na siliva inau migira niq̄u mane sasanga ami kilia kami sauvania na God ni Israel, aia nina Vale Tabu e totu i Jerusalem.

¹⁶ Mo ko adigira gotoa pipi sui na sausau na siliva ma na qolumila igoe o adia i koniqira na tinoni i laona na butona momoru popono ni Babilon, migira goto na sausau igira na tinoni ni Israel ma niqira manetabu ara saugira gana nina Vale Tabu niqira God i Jerusalem.

¹⁷ “Migoe nimu aqo ko gini aqo sasaga na qolo girani mo ko voligira na buluka mane, ma na sipi mane, ma na dalena sipi, ma na uiteni, mo ko savorigira tana belatabu tana Vale Tabu i Jerusalem.

¹⁸ Me ti vaga ke kauvisu na turina na siliva ma na qolumila, me dou moa ti igoe migira gamu verakolu kamu voliginia na omea gua moa amu padâ, taonia nina kili nimui God.

¹⁹ Ma nimu aqo ko sauvania God i Jerusalem igira sui na vangana na Vale Tabu ara saunogoa vanigo gana na gini aqo tana Vale Tabu.

²⁰ Ma na omea sui gua moa goto o kilia gana na Vale Tabu, tangomana moa ko ba adia tana

nina valebisi na taovia tsapakae.

²¹ “Mi kalina ia inau au moloketsana vanigira sui na mane ara aqo tana valebisi tana butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi: Nimui aqo kamu sautsakua vania a Esra, aia na manetabu ma na tinoni sasani loki tana rongona nina Ketsa na God ni Baragata, pipi sui na omea aia ke nongia i konimui,

²² tsau bâ tana 3,400 kilo na siliva, me 10,000 kilo na uiti, me 2,000 lita na uaeni, me 2,000 lita na oela na olive, ma na dangana na solo vaga e tugua.

²³ Ma nimui aqo kamu parovata dou manana ma kamu sauvania a Esra pipi sui na omea aia na God ni Baragata e nongia gana nina Vale Tabu. E tau dou kamu gini matapuku tana omea girani, ma God ke gini kore vaniau inau me vanigira goto na dalequ kara tagao i muriqu.

²⁴ Igamu, inau au tongo kakai vanigamu kamu nongia sa qolona na takesi i koniqira na manetabu, migira na Levite, migira ara taia na itai tatangi, migira na mane matali, ma na maneaqo, masei moa goto ke aqo i laona na Vale Tabu iani.

²⁵ “Migoe a Esra, ko gini aqo na sasaga loki aia nimu God e saunogoa vanigo, mo ko viligira ke visana na tinoni tataovia ma na manepede kara tagaovigira na tinoni sui ara totu tana Kô Euprates Tabana i Tasi, igira ara mauri muria nina ketsa nimu God. Ma nimu aqo ko sasaniginigira igira ara tau vati donaginia na Ketsa iani.

²⁶ Masei moa ti ke peâ nina ketsa nimu God, se na vali inau a Artaserkses na taovia tsapakae

au mologira, na tinoni vaga ia, nimu aqo nogo ko kedetsakua: ko matesia, se ko tsonitsekâ, se ko adiligítania pipi sui nina omea tatamani sui, se ko tsoni bâ tana vale sosori.”

A Esra e Tsonikaea God

²⁷ Ma Esra e tsaria, “!Tsonikaea na Taovia niqira God na mumuada! Aia nogo e naua ma na taovia tsapakae e gini tamidou na padalokisiana vaga ia nina Vale Tabu na Taovia i Jerusalem.

²⁸ Ma God e sanga sosongoliau, me naua, me gini tobadou vaniau aia na taovia tsapakae, migira nina mane sasanga, migira sui goto nina tinoni lokiloki susuliga; maia na Taovia niqú God e susuligasiau, mau gini tangomana na soasaiaqira na ida tana duli tana Israel, ma na dangana vidaqira ara tami kara dulikoluau na visutugua i Jerusalem.”

8

Igira Ara Visumai Tania na Totu Tsinogo

¹ Iani nogo na soaqira na ida tana duli i koniqira igira ara totu tsinogo i Babilonia, mara visutugua i Jerusalem kolua a Esra, kalina a Artaserkses e taovia tsapakae:

²⁻¹⁴ A Gersom tana duli konina a Pinehas
 ma Daniel tana duli konina a Itamar
 ma Hatus na dalena a Sekania, tana duli konina
 a David
 ma Sekaria tana duli konina a Paros, kolugira
 ara 150 mane tana nina duli igira e totu
 na mamarena na mumuaqira

ma Eliehoenai na dalena a Serahia, tana duli
konina a Pahat Moab kolugira ara 200
mane
ma Sekania na dalena a Jahasiel, tana duli
konina a Satu, kolugira ara 300 mane
ma Ebed na dalena a Jonatan, tana duli konina a
Adin, kolugira ara 50 mane
ma Jesaia na dalena a Atalia, tana duli konina a
Elam, kolugira ara 70 mane
ma Sebadia na dalena a Mikael, tana duli konina
a Sepatia, kolugira ara 80 mane
ma Obadia na dalena a Jehiel, tana duli konina a
Joab, kolugira ara 218 mane
ma Selomit na dalena a Josipia, tana duli konina
a Bani, kolugira ara 160 mane
ma Sekaria na dalena a Bebai, tana duli konina
a Bebai, kolugira ara 28 mane
ma Johanan na dalena a Hakatan, tana duli
konina a Asgad, kolugira ara 110 mane
mi tugira a Elipelet, ma Jeuel ma Semaia, tana
duli konina a Adonikam, kolugira ara 60
mane. migira ara visumai kesa tana tagu i
muri bâ
mi kaira a Utai ma Sakur, tana duli konina a
Bigvai, kolugira ara 70 mane.

*A Esra e Lavegira na Levite Gana na Aqo tana
Vale Tabu*

¹⁵ Minau au soasaigira na alaala popono
ligisana na kô e liu bâ tana vera ni Ahava, mi
tana ami ba tototu i laona e tolu na dani. Mi
tana mau reivulagia laka ara totu rago visana na
manetabu i laona na alaala, me tagara sa Levite.

¹⁶ Mau tû mau mologoko bâ vanigira siu na ida kara maitsau i koniqu: igira nogo a Elieser, ma Ariel, ma Semaia, ma Elnatan, ma Jarib, me kesa goto na Elnatan, ma Natan, ma Sekaria, ma Mesulam, mara ka ruka na tarai, kaira a Joiarib me kesa segeni goto na Elnatan.

¹⁷ Minau au molovanogira i konina a Ido, aia e ida tana saikolu i Kasipia, gana kara ba nongia aia ma gana sasanga igira na maneaqo tana Vale Tabu, kara molomai vanigami visana na mane kara aqo vania God i laona na Vale Tabu.

¹⁸ Ma God e sanga sosongoliau inau, me naua migira ara molomaia vanigami kesa na Levite tana duli konina a Mali, a Serebia na asana, aia e kesa na mane e sasaga sosongo tana aqo, kolugira ara sangavulu alu na dalena mane ma na kulana.

¹⁹ Mara molomai kaira goto a Hasabia ma Jesaia tana duli konina a Merari, kolugira ara rukapatu ka kamaqira.

²⁰ Mara molomaigira goto ara 220 na maneaqo tana Vale Tabu, igira na mumuaqira aia David na taovia tsapakae kolugira nina mane sasanga ara viligira nogo i sau kara sangagira na Levite tana niqira aqo. Mara maretsunâ na soaqira sui.

A Esra Migira na Tinoni Ara Tsonivitaqira Segeni Mara Nonginongi

²¹ Mi tana, i liligina na Kô Ahava, inau au goko vanigira na tinoni mau tsaria, “E dou ti igita ka tsonivitoada segeni, ma ka molotsunali segenida i matana God, ma ka nongia ke idagana sautu

vanigita, me ke vangataogita kolugira goto na daleda migira sui nida omea tatamani.”

²² Au gini tsarivaganana ia rongona au vangamâ na nongiana na taovia tsapakae ke moloa kesa na alaala na mane vaumate sage tana ose kara dulikolugami, ma kara vangataogami tanigira na gala tana tagu kalina kami vano i sautu, rongona inau au tsarinogoa vania na taovia tsapakae laka nimami God igami e galuve-gira igira ara norua, me reisavia me kedea aseï moa ke piloligi tania aia.

²³ Bâ, mami tû, mami tsonivitoamami segeni, mami nongia God ke vangataogami, maia e rongomia nimami nonginongi.

Na Vangalaka Ara Sauvania na Vale Tabu

²⁴ Mi laoqira gaqira ida na manetabu inau au vilikaira a Serebia ma Hasabia, kolutugira ara tu sangavulu goto na vidaqira.

²⁵ Mi muri, mau tovogira na siliva ma na qolumila tana omea na tovo mamava, kolugira goto na vangana na Vale Tabu igira aia na taovia tsapakae, migira nina mane na sauparovata, ma nina mane lokiloki, migira goto na tinoni ni Israel ara saunogoa gana na gini aqo tana Vale Tabu, mau mologira sui i limaqira na manetabu tugirani.

²⁶⁻²⁷ Migirani nogo na omea inau au sauvanitungira:

ara 25 na tani na siliva

me 100 na bilo ma na popo siliva, me 70 kilo na mamavaqira

me 3,400 kilo na qolumila

me 20 na popo qolumila, me 8.4 kilo na mamavaqira me ruka na popo tapalamila laka, ma ka mateqira kaira e atsa kolua na mateqira na popo qolumila.

²⁸ Minau au tsarivanigira, “Igamu, inau au balogamu nogo vania na Taovia aia niqira God na mumuamui, mau balovanigotoa na omea sui girani ara aqosiginia na siliva ma na qolumila igira na tinoni ara sauvania muria niqira padangao segeni.

²⁹ Kamu reitutugudougira na omea girani poi kamu ba tsau tana Vale Tabu. Mi tana, i laona na vokiqira nogo na manetabu, kamu ba tovogotoa na mamavaqira, ma kamu mologira tana limaqira igira gaqira ida na manetabu ma na Levite, migira goto gaqira ida na toga ni Israel ara totu i Jerusalem.”

³⁰ Bâ, migira na manetabu ma na Levite ara adidougira na siliva ma na qolumila, ma na vangana na Vale Tabu, gana kara adivanogira tana Vale Tabu i Jerusalem.

Ara Visutugua i Jerusalem

³¹ Mi tana sangavulu rukanina dani i laona na kesianina vula ami tû mami mololea na Kô Ahava na vano i Jerusalem. Maia nimami God e dulikolugami, me isutugumami tanigira gamami gala migira sui goto ara dona na labanovoti tinoni i sautu.

³² Mi kalina ami ba tsau nogo i Jerusalem, mami mango talu i laona e tolu na dani.

³³ Mi tana vatinina dani, migami ami ba sage tana Vale Tabu, mami tovogira tugua tana omea

na tovo mamava na siliva ma na qolumila, ma na vangana na Vale Tabu, mi muri mami mologira i limana a Meremot na manetabu aia na dalena a Uria. Mi tugira a Eleasar na dalena a Pinehas, me ruka na Levite, kaira a Josabad na dalena a Jesua, ma Noadia na dalena a Binui ara tu totu kolugotoa i tana.

³⁴ Mara tsokogira pipi sui lakalaka na omea gira, mara tovogotoa na mamavaqira tana omea na tovo mamava, mara maretsunagira sui pono tana tagu nogo ia.

³⁵ Migira sui lakalaka na tinoni ara visumai tania na totu tsinogo tana Babilonia ara adimaigira niqira omea tuavati gana kara gini kodoputsa vania na God ni Israel. Migira ara savoria ara 12 na buluka mane, papadana ara 12 na puku tana Israel, me 96 na sipi mane, me 77 na dalena sipi; mara savorigotoa ara 12 na naniqoti gana na suisui matena niqira sasi. Migira na omea tuavati sui girani ara gini kodoputsa vania na Taovia.

³⁶ Mara adigotoa nina leta na taovia tsapakae e sauva vanigira, mara ba sauva vania na taovia tagao butona momoru tana Kô Euprates Tabana i Tasi migira nina mane sasanga. Migira ara tsokoa na leta ia, mara sangadougira na tinoni na aragovisuana na Vale Tabu.

9

*A Esra e Rongomia Laka Ara Visana Ara
Taugagira na Daki Tau na Tsiu*

¹ Mi murina kalina ara nausuinogoa na omea girani, mara visana gaqira ida na tinoni ni Israel ara mai i koniqu inau, mara tatamanga vaniau laka igira na tinoni, ma na manetabu, ma na Levite, ara tau totu tabaligi tanigira na tinoni tavosi ara totu varangisigira, mara muria moa niqira lavu seko igira na tinoni ponotoba tana Amon, ma na Moab, ma na Ejipt, ma na Kanaan, ma na Het, ma na Peres, ma na Jebus, ma na Amor. Mara naua kesa moa atsa na omea marasibiga vaga ara naua igira na tinoni girani.

² Igira na mane na Tsiu ara taugagira na daki ponotoba, mi tana nauvaganana ia mara naqugasiginia na saikolu popono nina tinoni tabu God. Migira nogoria na ida ma na tinoni lokiloki ara idagana vanigira nogo na tinoni tana nauvaganana ia.

³ Mi kalina inau au rongomia na omea vaga iani, mau gini beke, mau padasavi loki sosongo, mau tû mau ratsia na poloqu, mau vutia na ivuqu ma na ngolaqu, mau totu puka i lao tana melu.

⁴ Mau totu moa tana, mau tangitangi poi e tsau na tagu na savori-kodoputsa tana ngulavi. Migira na tinoni ara dona sui nogo laka na Taovia e dona ke kore vanigira igira ara sasi, ti ara matagu loki mara saimai i tana au tototu inau.

⁵ Mi kalina e tsau nogo na taguna na savori-kodoputsa tana ngulavi, minau au tû tania na nauna i tana au totu mau tangitangi, ma na poloqu tataratsi ia e totu moa i koniqu. Mau tsunatuturu tana nonginongi, mau saukaea na

limaqu vania na Taovia niqu God.

⁶ Mau tsaria, “Kiki niqu God, inau au vangama loki sosongo na morodato bâ i matamu. Nimami sasi ara tsupudato mara liusia na lovamami, mara dato suâ na baragata.

⁷ Me tuturiga tana taguqira na mumuamami i sau me tsau mai nogo i dani eni, igami nimu tinoni ami sasi loki sosongo i matamu. Mi tana rongona nogo nimami sasi, ti igami, kolugira nimami taovia tsapakae, migira nimami manetabu, ami puka nogo tana limaqira na taovia tsapakae ponotoba, mara labumate-sigami, mara laugira nimami omea, mara adit-sekagami. Ara paluvangamamami sosongo, me babâ vaga ia tsau mai nogo i dani eni.

⁸ Mi kalina ia, kesa tana tagu tetelo moa, migoe Taovia nimami God, o tobalaka sosongo vanigami, mo tamivanigira visana vidamami kami putsu tania na totu tseka, mami mai totu raviravi dou i Jerusalem nimu vera tabu. Eo, igoe o nusiligigami tania na totu tseka, mo vaolusia na maurimami.

⁹ Igami ami totu tseka rago, migoe o tau moa mologami kami totu tseka kalavata. Igoe nogo o naua, te igira na taovia tsapakae ni Persia ara tobadou vanigami, mara tamivanigami na visumai ma na logo visutuguana nimu Vale Tabu aia e toroutsa saikesa nogo, ma kami totu raviravi dou ieni tana Juda mi Jerusalem.

¹⁰ “?Kiki niqu God, ma nagua sagata nomoa tangomana kami tsarivanigo kalina ia? Igami ami peagira tugua na ketsa

¹¹ igoe o sauvanigami nogo tana mangaqira

igira na propete nimu maneaqo. Migira ara parovatavigami idanogoa laka na kao i tana sauba kami totuvia e tau saikesa na kao male i matamu igoe, rongona igira na tinoni ara totu i laona ara dangaliginia moa na sasaga marasibiga tû kesa tabana me tsau bâ kesa tabana.

¹² Migira ara tongo vanigami saikesa na tauga lalo koluaqira na tinoni girani, se na sangaaqira ke gini dou na mauriqira, ti vaga kami ngaoa na gini mage na totuviana na kao ia, ma kami tangolidatoa sailagi vanigira na kukuamami.

¹³ Me atsa moa ti igoe o kedegami tana rongona nimami sasi ma na omea ami nausekolia, migami ami donagininogoa laka igoe nimami God o tau kedegami atsalina na lokina nimami sasi, mo tamivanigami moa na mauri taniana na totu tseka.

¹⁴ ?Me ti ke vaga ia, me ke koegua ti igami kami peagira tugua nimu vali ma kami ba tauga lalo kolugira na tinoni vanga tsutsukibo girani? Me ti vaga kami nauvaganana ia, me sauba ko kore loki sosongo vanigami, mo ko matesiligigami saikesa, me ke tau goto totuvisu ke kesa.

¹⁵ Taovia God ni Israel, igoe o goto laka, mo tami nomoa kami mauri. Igami ami katevulagi vanigo laka ami sasi manana; me tau saikesa ulagamami na mai totu i matamu.”

10

Na Vorogoko Gana na Suilavaginiana na Tauga Lalo

¹ Mi kalina a Esra e tsuporu tsuna vaga ia tana nonginongi i matana na Vale Tabu, me ngangai

loki me koevulagigira na sasi girani, me kesa na alaala loki na Israel, na mane, ma na daki, ma na baka, ara mai tu polipolia mara ngangai loki sosongo.

² Mi tana ma Sekania na dalena a Jehiel, tana duli konina a Elam e tû, me tsarivania a Esra, “Eo, e mana saikesa laka igami ami pea mangana God kalina ami tauga lalo kolugira na daki ponotoba, me atsa moa e vaga ia, me tau utu ke douvisutugua na Israel.

³ Mi kalina ia, ma nimami aqo kami naua kesa na veke tabu ma kami vatsa vania God laka sauba kami railigigira na daki ponotoba gira kolugira na daleqira. Me sauba nomoa kami naua na omea igoe migira sui ara padalokisia nina ketsa God ara tsarivanigami kami naua. Igami sauba kami naumananâ na omea sui e ketsaliginigami nina Ketsa God.

⁴ Ma nimu aqo nogo igoe a Esra na gotosiana na omea iani. Migami sauba kami tobasai kolugo. Bâ, mo ko tu tsaku moa mo ko manalia.”

⁵ Maia Esra e tû me raigira na ida i laoqira na manetabu ma na Levite, migira sui na Israel, kara vatsa vania God na nauana na omea vaga e pedenogoa a Sekania.

⁶ Mi muri, maia Esra e tû tania i matana na Vale Tabu, me ba sage i laona nina voki a Jekohanana na dalena a Eliasib, mi tana e totu me tangitangi tana bongi popono matena niqira sasi igira ara visu tania na totu tsinogo. Maia e tau goto gania se ke inuvia sa omea.

⁷ Maia e mologoko bâ tana Jerusalem, mi tana Juda popono me tsaria laka igira sui na tinoni

ara visumai nogo tania na totu tsinogo, niqira aqo kara saimai sui i Jerusalem,

⁸ tana niqira ketsa nogo igira gaqira ida na toga. Me ti vaga ke kesa ke tau laba i laona e tolu na dani, me sauba kara adiligi tania pipi sui nina omea tatamani, ma kara tsialigia tania niqira saikolu nina tinoni God.

⁹ Mi tana tolunina dani aia na rukapatunina dani i laona na siunina vula, igira sui na mane ara totu tana butona kao ni Juda mi Benjamin ara saimai tana pakokana na Vale Tabu. Mara gariri sui tana matagu na rongomiana nina goko a Esra, ma na rongona goto e tumu loki sosongo na usa tana dani ia.

¹⁰ Ma Esra na manetabu e tû i mataqira me tsarivanigira. “Eo, igamu amu tau nogo muria nina vali God mamu tauga lalo kolugira na daki ni veratavosi, mamu pabo babâ na sasi i laona na Israel.

¹¹ Bâ, mi kalina ia, kamu koevulagigira nimui sasi vania na Taovia aia niqira God na mumuamui, ma kamu naua moa na omea ke dou i matana aia. Kamu totu tabaligi saikesa tanigira na tinoni ni veratavosi ara mauri i laona nida kao, ma kamu tsonilegira na taumui na daki ni veratavosi.”

¹² Migira na tinoni ara gugû mara tsaria, “Igami sauba nomoa kami naua na omea gua moa igoe o tsaria.

¹³ Me utu moa kami tangomana na suilavagini-ana na omea iani i laona ke kesa se ke ruka na dani rongona igami ami danga sosongo ami sangasage i laona na sasi ia. Me tumu loki

sosongo vaga ia na usa me utu vanigami kami tutû moa i tano.

¹⁴ Ko tamivanigira moa nimami tinoni lokiloki kara totuvisu i Jerusalem na tugumami igami, ma kara pede gokona na omea iani. Migira sui ara tauga lalo kolugira na daki ni veratavosi kara mai tana tagu kara titia kolugira na ida ma na manepede ni veraqira, gana kara gotolia na sasi ia. Me ti kami nauvaganana ia, me sauba ke puka na korena God tana rongona nimami sasaga tabaru vaga ia.”

¹⁵ Migira sui lakalaka ara tabea na papada iani, mi kaira moa a Jonatan na dalena a Asahel ma Jaseia na dalena a Tikvah ara ka tau tabea, mi kaira a Sabetai na Levite, ma Mesulam ara ka tobasai kolukaira.

¹⁶ Mi kalina igira na tinoni ara visutaninogoa na totu tsinogo ara tabea na papada iani, bâ, me tû a Esra na manetabu me viligira visana mane i laoqira na ida pipi tana duli, me maretsunâ na soaqira. Mi tana kesanina dani i laona na sangavulunina vula ara tuturiga na lalaveaqira na mane ara tauga lalo kolugira na daki ni veratavosi.

¹⁷ Ara aqo i laona e tolu na vula ti ara suilavaginia na aqo ia.

Na Soaqira na Mane Ara Tauga Lalo Kolugira na Daki ni Veratavosi

¹⁸ Igirani nogo na soaqira igira na mane ara tauga lalo kolugira na daki ni vera tavosi:

Igira na Manetabu, ara maretsunagira muri duli:

Tana duli konina a Jesua migira na kulana, igira na dalena a Jehosadak: tugira nogo a Maaseia, ma Elieser, ma Jarib, ma Gedalia.

¹⁹ Ara tu vekea laka kara tsonitsunâ tu tauqira, mara tu savoria kesa na sipi mane ngiti kodoputsa matena niqira sasi.

²⁰ Tana duli konina a Imer: kaira a Hanani ma Sebadia.

²¹ Tana duli konina a Harim: tugira a Maaseia, ma Elija, ma Semaia, ma Jehiel, ma Usia.

²² Tana duli konina a Pasur: tugira nogo a Elioenai, ma Maaseia, ma Ismael, ma Netanel, ma Josabad, ma Elasa.

²³ Igira na Levite:

Tugira a Josabad, ma Simeï, ma Kelaia aia ara soaginigotoa a Kelita, ma Petahia, ma Juda, ma Elieser.

²⁴ Igira ara taia na itai tatangi mara linge:

Aia moa a Eliasib.

Na Mane Matali Vale Tabu:

Tugira a Salum, ma Telem, ma Uri

²⁵ Migira na mane tavosi tana Israel ara tauga lalo kolugira na daki ni veratavosi:

Tana duli konina a Paros: tugira a Ramia, ma Isia, ma Malkia, ma Mijamin, ma Eleasar, me kesa segeni na Malkia, ma Benaia.

²⁶ Tana duli konina a Elam: tugira a Matania, ma Sekaria, ma Jehiel, ma Abdi, ma Jeremot, ma Elija.

²⁷ Tana duli konina a Satu: tugira a Elioenai, ma Eliasib, ma Matania, ma Jeremot, ma Sabad, ma Asisa.

²⁸ Tana duli konina a Bebai: tugira a Jehohanani, ma Hanania, ma Sabai, ma Atlai.

²⁹ Tana duli konina a Bani: tugira a Mesulam, ma Maluk, ma Adaia, ma Jasub, ma Seal, ma Jeremot.

³⁰ Tana duli konina a Pahat Moab: tugira a Adna, ma Kelal, ma Benaia, ma Maaseia, ma Matania, ma Besalel, ma Binui, ma Manase.

³¹⁻³² Tana duli konina a Harim: tugira a Elieser, ma Isia, ma Malkia, ma Semaia, ma Simeon, ma Benjamin, ma Maluk, ma Semaria.

³³ Tana duli konina a Hasum: tugira a Matenai, ma Matata, ma Sabad, ma Elipelet, ma Jeremai, ma Manase, ma Simei.

³⁴⁻³⁷ Tana duli konina a Bani: tugira a Maadai, ma Amram, ma Uel, ma Benaia, ma Bedeia, ma Keluhi, ma Vania, ma Meremot, ma Eliasib, ma Matania, ma Matenai, ma Jaasu.

³⁸⁻⁴² Tana na duli konina a Binui: tugira a Simeia, ma Selemia, ma Natan, ma Adaia, ma Maknadebai, ma Sasai, ma Sarai, ma Asarel, ma Selemia, ma Semaria, ma Salum, ma Amaria, ma Josep.

⁴³ Mi tana duli konina a Nebo: tugira a Jeiel, ma Matitia, ma Sabad, ma Sebina, ma Jadai, ma Joel, ma Benaia.

⁴⁴ Ma na mane sui girani ara tauga lalo kologira na daki ni veratavosi. Mara tsonitsunagira, mara mololigira kolu daleqira.

Ghari Bible

Ghari: Ghari Bible (Bible with Deuterocanon)

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ghari)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022
eb379363-fbdd-532b-81c1-eb5fe7aa36a9